

Merit Lindén

Projektin kesyttäjän käsikirja

Projektin suunnittelu

Meritprof - *Tarvitsemasi ammattilainen, ei muuta*

Käsikirjasta ja sen kirjoittajasta

Projektin kesyttäjän käsikirja on tarkoitettu käytännön läheiseksi työkirjaksi kaikille projektityöstä kiinnostuneille. Se on kohdennettu erityisesti sosiaali-, terveys- ja nuorisoalojen toimijoille ja projekteihin mutta sopii hyvin laajalti myös muihin humanistisiin työmuotoihin ja toimintoihin. Kirja perustuu käytännön työssä saatuun osaamiseen ja testattuihin toimintamalleihin sekä konkreettisiin vinkkeihin ja painotuksiin. Sen ei ole tarkoitus olla yleispätevä ja kaikenkattava, vaan ennemminkin ideoita ja ajatuksia herättävä - projektityöhön innostava. Tavoitteena on tarjota toimivia menetelmiä projektin eri vaiheisiin. Koska monella on erilaista osaamista jo paljon, on kirja pilkottu eri osioihin, jotta jokainen voi saada juuri itselleen tarpeellista tietoa.

Merit Lindén on tehnyt töitä yli 15 vuotta yhteiskunnallisilla aloilla (päihdetyö, nuorisotyö, sosiaaliala, kehitysyhteistyö) niin asiakastyössä kuin projekteissa. Hän on ollut itse päällikkönä neljässä kehittämisprojektissa ja niiden lisäksi ohjannut yhteensä kahdeksaa muuta projektia. Kokemus ulottuu niin pienissä kunnissa toimivien järjestöjen työhön kuin valtakunnallisiin keskusjärjestöihin. Lisäksi hänellä on kokemusta seurakunnassa ja kunnassa työskentelystä sekä yrittäjyydestä. Projektien lisäksi Merit on työskennellyt kouluttajana, esimiehenä, verkostojen vetäjänä ja rekrytoijana.

© Merit Lindén ja Meritprof 2016

ISBN 978-952-68586-2-3 (PDF)

ISBN 978-952-68586-3-0 (EPUB)

Sisällysluettelo:

Projektin suunnittelu	4
<i>Idean ja teorian yhdistäminen</i>	4
Toimintakenttäanalyysi	5
Tutkimustieto ja teoria	6
<i>Projektin suunnittelu käytännössä</i>	8
Ideakasasta tai yhdestä ideasta kokonaisuudeksi.....	8
Toiminnan volyymi	10
Toiminnan muodot.....	11
Toiminnan sijainti ja tilat.....	13
Yhteistyötahot	13
Arviointi ja seuranta	15
Viestintä ja vaikuttamistyö.....	17
Levitys ja juurrutus	19
Tavoitteet.....	19
Riskit ja uhat, kysymysmerkit.....	21
Budjetti.....	22
Ohjaus	24
Lopuksi	26

Projektin suunnittelu

Projektin suunnitteluun on olemassa paljon erilaisia oppaita ja ohjeita, joissa pureudutaan enemmän projektin teoreettiseen puoleen - siihen mikä on laajassa mittakaavassa projektin suunnittelun yleisprosessi. Tässä oppaassa keskityn enemmän projektin suunnitteluun käytännön näkökulmasta ja erityisesti huomioiden projektin toteutuksen suunnittelun viitekehyksenä. Oma osaamiseni on sosiaali- ja nuorisotalouden projektien käytännön työssä hankittua, joten en edes yritä luoda kaikkiin maailman projekteihin sopivaa mallinnusta, jos sellaista on edes mahdollistakaan tehdä. Projektityö on jatkuvaa uuden luomista, oppimista ja soveltamista, joten näitäkin menetelmiä ja tekemisen tapoja on luvallista muokata ja edelleen kehittää omien tarpeiden mukaan.

Idean ja teorian yhdistäminen

Projektin idean syntymiseen on monta tietä. Usein se nousee käytännön työstä, kohderyhmän tarpeesta tai vanhojen menetelmien soveltumattomuudesta nykyiseen tarpeeseen. Toisaalta ajatus kehittämisprojektista voi syntyä myös esimerkiksi tilastojen paljastamasta epäkohdasta, yhteiskunnallisen muutoksen tuoman sopeutumisen tarpeesta tai vakaasta tahdosta antaa oma erikoisosaaminen yhteisön hyödynnettäväksi.

Aina kun on kyse kehittämisprojektista, on tavoitteena kokeilla, testata ja kehittää uutta. Se tuo mukanaan myös epäonnistumista, metsään menemistä ja uudelleen kokeilemista. Jotta toiminta ei ole aivan tuulen päällä, uuden projektin idean taakse tarvitaan aina myös jonkin verran tausta- ja tutkimustietoa. Toisaalta jos tietoa on jo niin paljon, että tiedetään juuri tällaisen toiminnan olevan toimivaa, ei kyse ole enää puhtaasti kehittämisprojektista. Silloin projektin tavoitteeksi tulee ennemminkin uudenlaisen sovelluksen kehittäminen.

Idean ja teorian (taustatiedon) yhdistäminen on oleellinen vaihe projektin suunnittelussa.

Tarkastele ideaasi ja taustatietoasi näiden kysymysten valossa:

- **Mitä tiedät aihepiiristä ja toiminnasta, mitä sinun tulee vielä selvittää?**
- **Tukeeko olemassa oleva tieto tätä projekti-idea?**
- **Mitä suuntaviittoja tai reunaehdoja tieto antaa idealle?**
- **Kuinka paljon projektin toiminnan aikana pitää keskittyä uuden tiedon kokoamiseen vai onko kyseessä enemmän tiedon soveltamisen (toimintamallin kehittämisen) aika?**

Toimintakenttäanalyysi on ehdottoman tärkeä vaihe projektin suunnittelussa. Ilman sitä saatetaan päätyä tekemään jotain sellaista, jota tehdään jo jossain muualla, joka on jo havaittu huonosti toimivaksi tai joka ei oikeasti vastaa kohderyhmän tarpeita tai sovi muuhun toimintaan.

Toimintakenttäanalyysi

Rakkaalla lapsella on monta nimeä: toimintakenttäanalyysi, ongelma-analyysi, taustaselvitys, tarvekartoitus... Kaikilla näillä tarkoitetaan ainakin osittain samaa asiaa.

Projektin suunnitteluvaiheessa pitää selvittää:

- **toiminnan todellinen tarve**
- **toiminnan todelliset toteuttamismahdollisuudet**
- **toiminnan todelliset juurtumis- ja leviämismahdollisuudet**
- **onko vastaavaa toimintaa jo tehty aiemmin**
- **keitä muita toimijoita työskentelee saman kohderyhmän parissa ja (lähes) samoin tavoittein**
- **mitä kohderyhmästä ja asiakkaista tiedetään ja ei tiedetä**
- **toiminnan tavoitteiden saavuttamismahdollisuudet ja niitä uhkaavat tekijät**

(Näiden sisältöjä ja tarkempia kysymyksiä käsitellään tarkemmin esimerkiksi Paul Silberbergin ”Ideasta projektiksi - projektinvetäjän käsikirja” teoksessa, joten halutessasi voit paneutua niihin sen avulla.)

Toimintakenttäanalyysi voidaan tehdä todella monin eri tavoin. Joku käy läpi kasan tutkimuksia ja selvityksiä, toinen tarkastelee tilastoja ja vuosikirjoja ja kolmas tutkailee toteutuneiden projektien raprotteja ja omia verkostojaan. Etenkin tässä projektin suunnittelun vaiheessa on monipuolisen osaajaverkoston tuki tarpeen.

Toimintakenttäanalyysissä kannattaa aina hyödyntää työkavereita, yhteistyötahoja ja omia verkostoja. Itse ajattelen, että on aina parempi sparrata ideaa muiden kanssa avoimesti kuin pitää oma projekti-idea piilossa muilta. Tiedän että vastakkaisiakin mieltymyksiä on.

Ensimmäiset kolme kohtaa yllä olevasta listasta ovat mielestäni kaikista tärkeimpiä ja periaatteessa ne kattavat kaikki muut. Jostain syystä niiden kohdalla tehdään myös suurimmat virheet. Muutama vuosi sitten kuulin projektista, joka oli epäonnistunut, koska toimintaan ei oltukaan saatu mukaan vapaaehtoisia. Suunnitteluvaiheessa oli luotettu käsitykseen siitä, että vapaaehtoistyö kiinnostaa mutta ei oltu tarkistettu, että pitääkö tämä paikkansa omalla paikkakunnalla. Vasta toiminnan aikana selvisi, että vapaaehtoisille oli jo niin paljon toimintaa tarjolla, ettei heitä enää riittänyt ko.

toimintaan. Eräässä toisessa projektissa kehitettiin toimintamalli, jonka ylläpito oli niin kallista, ettei kenelläkään olisi ollut varaa maksaa sitä tai tilata sitä.

Tutkimustieto ja teoria

Usein, etenkin sosiaalialan projekti-ideoissa on taustalla valtavan hyvä tahto tehdä jotain konkreettista apua tarvitsevien eteen. Toiminnan ideoijalla saattaa olla hyvin voimakas mielikuva siitä, mitä toimintaa kohderyhmä tarvitsee ja miten se pitäisi toteuttaa. Voidaan esimerkiksi ajatella, että tarjoamalla nuorille tietoa päihteiden vaaroista, he jättävät niiden käyttämisen väliin. Tietoa kyllä tarvitaan, mutta tutkimustiedon valossa tiedetään, että se ei yksin riitä.

Kaikista loistavimmankin idean taakse tarvitaan jonkinlaista tutkimustietoa tai teoriaa. Joissain tapauksissa tällaista tietoa ei ole saatavilla, jolloin sen hankkiminen voi tällöin olla yksi projektin tavoitteista. Kuitenkin tällaisessakin tapauksessa on löydettävissä joitain teorioita tai suuntaviittoja, joihin toiminta-ajatus voidaan tukea. Tämä voi olla joissakin tapauksissa hyvinkin haastavaa ja silloin houkutus voi olla suuri jättää koko teorian kerääminen väliin. Suosittelisin kuitenkin, että silloin hyödynnettäisiin eri asiantuntijoita ja projektityön ammattilaisia. Juuri tämä kohta on kaikessa haastavuudessaan hyvin tärkeä. Jos emme pysty löytämään sitä toimien ja vaikutusten väylää, joka johtaa toivottuun lopputulokseen, olemme projektin kanssa mahdollisesti hyvin suurissa vaikeuksissa. Taustateoria nostaa esiin sen, miksi uskomme, että aikomamme toiminta vaikuttaa ja tuottaa muutosta. Jos haluamme herättää nuoria pohtimaan omaa päihteiden käyttöään tarvitaan päihdetietouden lisäksi myös keskustelua. Eikä mitä tahansa yleistä keskustelua, vaan heidän omasta kokemuspirstastaan ja merkityksistään nousevaa keskustelua. Tutkimustiedon pohjalta tiedämme, että keskustelu itsessään ei vielä tuo muutosta. Mutta omaa elämää tarkasteleva keskustelu tuottaa vahvempaa motivaatiota ja pidempikestoista muutosta. Kun olemme selvittäneet tämän taustatiedon, pystymme ohjaamaan koko projektin toimintaa vaikuttavampaan suuntaan.

Kokeile:

Oman toimintaidean ja sen taustateorian testaamisessa hissipuheen luominen on hyvä väline. Hissipuheella tarkoitetaan hyvin lyhyttä, yhden hissimatkan pituista esittelyä toiminnasta. Sen tulisi sisältää:

- **Koderyhmä ja heidän elämässään/arjessaan oleva ongelma tai haaste**
- **Ratkaisu**
- **Ratkaisun perustelu, miksi tämä ratkaisu on erityisen hyvä tai toimiva**

Kun pystyt kertomaan projektin idean, sisällön ja tavoitteen 3-5 lauseessa selkeästi ja vakuuttavasti, on taustatyö hyvällä mallilla.

Tee näin:

- **Erötele suunnitelmasi ja toiminta-ajatuksesi kaikki eri toiminnot ja menetelmät.**
- **Kysy jokaisen kohdalla erikseen:**
 - **Miksi tämä toimintatapa on valittu?**
 - **Mikä on se tähän toimintatapaan liittyvä tapahtumien sarja tai toimintamekanismi jonka lopussa on tavoiteltu muutos tai vaikutus?**
 - **Onko olemassa aiempaa tutkimustietoa tai kokemusta tämän tai vastaavan toimintatavan toimivuudesta tai vaikuttavuudesta?**

Kehittämistyössä on mahdollista, että lähtötilanteessa ei ole mitään aiempia kokemuksia eikä pahemmin taustateorioitakaan. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa tulee silloin tällöin vastaan kohderyhmiä, joiden elämäntilanne on muuttunut niin nopeasti, että on syntynyt tarve luoda ihan uusia toimintoja. Tällöin on tärkeää, että taustatyön yhteydessä kuvataan se prosessi, miten uusia toimintatapoja kehitetään ja kokeillaan. Vaikka ei vielä ole tiedossa minkälainen lankakerä lopussa odottaa, pitää jonkinlainen langanpää olla näkyvissä.